

Aydın TAĞIYEV
yazıçı-publisist

Özünü ona öyrəşdir ki, guya ölümün sənə heç bir dəxli yoxmuş. Axı dünyada pis-yaxşı nə varsa, bizim duyğularımızla bağlıdır, ölümsə duyğusuz haldır. Ölümün guya bizə dəxli olmağı, ölümlü-itimli dünyanı şirinləşdirir; ona görə yox ki, ömrümüzün üstünə ömür gəlir, xeyr, məhz o səbəbdən ki, ölümsüzlük - tamah, dişimizi daha da itiləmiş olur. Həyatda o kəsdən ötrü heç nə qorxulu deyil ki, həmin kəs bütün varlığı ilə tamam əmindir ki, həyatda heç nə qorxulu deyilmiş... Bu minvalla o adam səfehdir ki, çəkəcəyi iztiraba görə ölümdən qorxursu ola... Müdriklər həyatdan yayınmır, qeyri-həyatdan qorxmur və onu şər qüvvə də saymırlar...

Epikür

Bir də mən...

Ötən əsrin altmışıncı illərinin sonu, yetmişinci illərin əvvəli, həm də yayın qızmar bir günü, günortanın dolusu idi. Axşam bizim Şabranın yerli kino-teatrında konsert olacaqdı. Bakıdan - filarmoniyadan adlı-sanlı sənətkarlar gəlib. Mirzə Babayev də onların arasındadır. Bu o vaxt idi ki, Adil Rəsulun sözlərinə, Rəşid Nəsiboğlunun "Limanda" mahnısı dilimin əzbəriydi. Öz-özümə dodaqaltı oxudugum mahnılardan bəlkə də birinci yerdə gedəni bu mahnı idi. Mirzə Babayevin əvəzsiz ifasında bu mahnıya dönə-dönə qulaq asmaqdan doymurdum. Elə özüm də sanki tək-tənha o limanda gəzib dolayırdım...

Günortanın o dolusunda həmin kino-teatrın qarşısındakı krandan üzünə, boynuna su vurub sərinlənən Mirzə müəllimlə qəfil rastlaşdım. Yaxınlaşdım, "Xoş gəldin" edib sevimli sənətkarla hal-əhval tutdum. Sonra da sadələvhlüklə ona minnət qoyurmuş kimi: - Mirzə müəllim, axşamkı konsertə mən də bilet almışam, - dedim, - özü də, təkcə sizin "Limanda" mahnınızı dinləmək üçün... Mirzə müəllimin qaşları çatıldı.

- Yox, konsert zalınızda olmuşam, o zalda bu mahnını oxumaq mümkün deyil. Akustika yoxdur... Sonra da o zaman mənim hələ yaxşı başa düşmədiyim bu cürə musiqi terminləri...

Kefimin pozulduğunu gören həssas sənətkar ətrafa boylandı, yan-yörəməzdə heç kimin olmadığını görüb:

- Bir halda ki konsertə bu mahnıma görə bilet almısan, istəsən elə bu krant başında o mahnını sənin üçün oxuyaram - dedi.

Çaşqınlıq içində üzünə baxdığımı gören Mirzə müəllim zarafatından da qalmadı: - Bilet pulun niyə batsın ki?! Sonra Mirzə müəllim həqiqətən ciddiləşdi, doğrudan-doğruya zülmüməyə keçdi:

Bir səhər sən idin,
bir liman, bir də mən.
Sən getdin,
tək qaldıq,
bir liman, bir də mən....

O zamandan bəri Mirzə Babayevin unudulmaz səsi hələ də qulağımdadır.

...Sən getdin
tək qaldıq...
bir liman, bir də mən...

Elə Mirzə müəllimin özü də getdi və o səsin neçə-neçə pərəstişkarı da onsuz qaldı...

... Bir də mən...

BAZARDA SƏHNƏCİK...

Teatr tamaşalarında tərəf-müqabil, hətta bəzən rəqib olan səhnəmizin iki qüdrətli sənətkarı - xalq artistləri Lütfəli Abdullayev və Bəşir Səfəroğlu həyatda yaxın dost idilər. İndi də sevə-sevə baxdığımız, ekran həyatının yarım əsrini çoxdan başa vurmuş “Əhməd haradadır?” filmində Zülümovun - Lütfəli Abdullayevin “Can, ay yetim!” deyə ayaq üstə dura bilməyən epizodik rolun ifaçısı Bəşir Səfəroğlu ilə qolboyun olub qucaqlaşması bu görkəmli sənətkarların təkcə aktyor oyunu deyil, həm də həyatdakı iki dostun bir-birinə mehribanlığının təzahürü idi.

Təəssüflər ki, mən Lütfəli Abdullayevlə Bəşir Səfəroğlunun böyük səhnədə birgə oynadıqları tamaşaların iştirakçısı olmamışam, yalnız ekranda onların oyununu görmüşəm.

Ancaq... Ancaq bizim Şabranda (o zamankı Dəvəçidə) kolxoz bazarında onların göstərdiyi səhnəciyin tamaşaçısı olmuşam.

Gərək ki, onda 1965-ci ilin yayı idi və biz məktəblilər də tətildə idik.

Musiqili Komediya Teatrının truppası bizim Şabrana gəlmişdi və axşam o zamankı kino-teatrda tamaşa göstərəcəkdilər. Aktyorlar mehmanxanada qalırdı. Tay-tuşlarımla mehmanxananın qabağını kəsdirmişdik. Günortaydı. Lütfəli Abdullayevlə Bəşir Səfəroğlunun mehmanxanadan çıxan görüb arada xeyli məsafə saxlayaraq arxalarınca düşdük. Elə bil onların qoruqçusu yduq. Mərkəzi küçədə onlara rast düşən yaşlı adamlar dayanıb onlarla görüşür, söhbətləşirdilər. Təbii ki, məsafə saxlayıb qıraqda dayanmış biz uşaqlar onların nə danışdığını eşitməsək də, hər halda Lütfəli Abdullayev və Bəşir Səfəroğlu ilə kəlmə kəsənlərə qibtə edirdik. İndi fikirləşirəm ki, o yaşlı həmyerlilərimiz çox güman ki, o böyük sənətkarlara qulluqlarında durmaq təklifi edirlərmiş. Nə isə... Lütfəli Abdullayev ilə Bəşir Səfəroğlu bazara döndülər.

Elə həmin səhnəcik də Şabranın o köhnə bazarında baş tutdu.

Uzun piştaxtaların birində sıra ilə pendirsatan yaşlı qadınlar durmuşdular. Və onlar da şəhər qişafəsində, tanımadıqları yad müştəriləri

görcək satdıqları malları ağız-ağıza verib tərifləməyə başladılar. Lütfəli müəllim heç əlini pendirə toxundurmadan barmağını ağzına aparıb üz-gözünü turşutdu: - Nə şordu bu?

Satıcı qadın and-aman elədi ki, bu, süzmədir, heç ona duz vurmayıb.

Bəşir Səfəroğlu digər qadının satdığı pendiri tərifləməyə başladı ki, şor deyil ey bu, baldır. Duzsuz pendir burda... Lütfəli müəllim o satıcının da pendirini bəyənməyib Bəşir Səfəroğlunun üstünə “çıxmırdı”:

- Mən şor almaq istəyirəm, bal yox... Bəşir Səfəroğlu da guya ki çəkinib, onu başqa piştaxtaya tərəf çəkdi. Şor, motal və üzül pendir satan yaşlı qadınlar öz mallarını üzdən tanımadıqları, deyəsən, doğrudan-doğruya karlı hesab etdikləri bu müştərilərə satmaq üçün bəhsə-bəhsdə idilər. Tamaşaya yığışan, bu iki sənətkarı tanıyanlar da səslərini çıxartmır, yalnız səssiz-səmirsiz uğunub gedir, bu məşhur “alıcılar” satıcılara tanıtmayıb tamaşanın axırını gözləyirdilər.

Əlbəttə, o “alıcılar” bazarda alver etmədilər. Ancaq şor, pendir satan o satıcılara satdıqları malın iki-üç kilosunun pulunu verib əvəzində heç nə almayanda, o yaşlı qadınlar mat-məəttəl yerlərində donub qaldılar...

Aradan illər keçdi. Bəşir Səfəroğlu həyatdan vaxtsiz köçdü. Lütfəli Abdullayevin dünyadan köçmüş dostunun xatirəsini nə qədər əziz tutduğuna şahid oldum... Artıq tələbəydim, Bəşir Səfəroğlu barədə nəşə yazacaqdım. Lütfəli Abdullayevin ev telefonunu axtarıb tapmışdım. Bir qış gecəsi Lütfəli müəllimə zəng vurub özümü təqdim elədim və Bəşir Səfəroğlu barədə onun xatirələrini eşitmək istədiyimi bildirdim. Və Lütfəli Abdullayev də qışın şaxtalı bir bazar günü tanımadığı hansısa bir tələbə ilə yaxın dostu olmuş bir adam haqqında danışmaq üçün görüş yerinə gəldi...

Hər ikisinin ruhu şad olsun! Yəqin ki, axirət dünyasında da o dostluğu davam etdirirlər.

Yanvar, 2019

ŞABRANDA ÇƏKİLƏN FİLM

...1977-ci il, yayın ortalarıydı. Bizim keçmiş Dəvəçiyə - indiki Şabrana səs düşdü ki, bəs Bakıdan artistlər gəlib, bizim rayonda hansısa film çəkiləcək.

Bu, o illərdə əyalətdə yaşayanlar üçün çox maraqlı idi. Axı onacan bizim rayonda heç bir film-zad çəkilməmişdi. Əlbəttə, yerli sakinlər onlara tanış yerləri ekranlarda görməkdən çox razı qalar, hətta öyünərdilər.

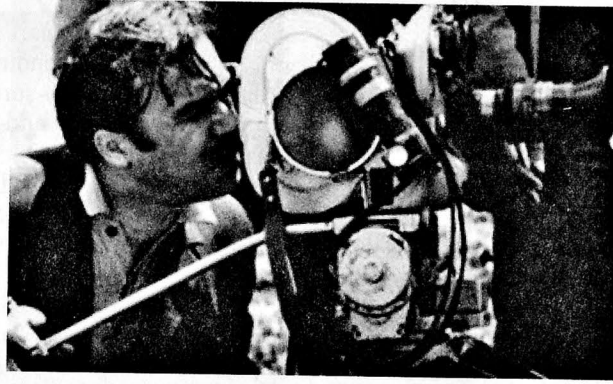
Bakıdan gələn yaradıcı qrup Şabranın mərkəzindəki ikimərtəbəli mehmanxanada qalırdı. O vaxt mehmanxananın yanında yerli rayon qəzetinin mətbəəsi yerləşirdi. Mən də o zaman "Qurucu" adlanan həmin qəzetin fəal müxbirlərindən biri kimi redaksiyaya, mətbəəyə tez-tez baş çəkərdim, hətta iş otağı mətbəədə olan qəzetin məsul katibi, köhnə dostum Əmirqulu Quliyevlə görüşüb saatlarla ədəbiyyatdan, sənətdən söhbət eləyərdik. Burasını da deyim ki, Əmirqulu müəllim o illərdə mərkəzi mətbuatda vaxtaşırı çap olunan tanınmış rayon ziyalı idi. Nə yazıqlar ki, dünyadan yaşı heç qırxa çatmamış köç etdi və öz kitabını da görmədi. Mətbəə ilə mehmanxananın arası beş addım olsa da, Bakıdan gələn aktyorların kimliyini hətta ayıq-sayıq Əmirqulu müəllim də bilmirdi. Nədən ki, yaradıcı qrup sübh tezdən çəkiliş üçün rayon mərkəzindən xeyli uzaqlara, meşələrdəki buruqlara yollanır, gecədən xeyli keçmiş geri dönürdülər...

Axır ki, bir axşam filmin çəkilişlərində iştirak edən aktyorlardan ikisi ilə təsadüfən rastlaşdıq. Ekranlardan yaxşı tanıdığımız Rasim Balayev və Tariyel Qasimovla.

Sevimli aktyorlarımızla bir ayaqüstü söhbət endik, sabah axşam onlardan görüş vədəsi alıb ayrıldıq.

Ertəsi gün Əmirqulu müəllim hörmətli qonaqların şərəfinə evində xudmani bir süfrə açdı.

Filmin yaradıcı heyəti ilə yerli ziyahların ilk ünsiyyəti, necə deyirlər, belə başladı. Əlbəttə, tanınmış sənətkarlarımızı evlərində qonaq

kimi görmək hər bir şabranlının arzusu idi, onları evlərinə qonaq çağırmaq üçün az qala növbə yaranmışdı. Axır ki, qonaqlıq növbəsi mənə də çatdı.

Çəkilən filmin quruluşçu rejissorunu, görkəmli sənətkarımız Tofiq İsmayılovu da əziz qonaqların arasında görmək arzum idi, hərçənd ki, onunla hələ heç bir şəxsi tanışlığımız yox idi. Lakin o kübar kişi 25 yaşlı rayonlu bir gəncin sözünü yerə salmadı, dəvətimi qəbul elədi. Vaxtı müəyyənləşdirdik. Təbii ki, baş tutan məclislərin daimi iştirakçıları, artıq

aramızda səmimi ünsiyyətdən yaxın yoldaşlığa keçən Rasim Balayev, Tariyel Qasimov da onların arasında idi...

Qonaqları mehmanxanadan evə aparmaq üçün gələndə dostlar məni pərtləşdirdilər. Məlum oldu ki, Azərbaycanda böyükdən kiçiyə hamının yaxşı tanıdığı, Leyla xanım Bədirbəyli də aktrisa kimi yer aldığı filmə çəkiliş üçün Bakıdan təzəcə gəlib. Tofiq müəllim də böyük sənətkarı mehmanxanada tək qoymaq istəmədi. Bəlkə də yol yorğunluğunu bəhanə etdiyindən Leyla xanım sırf kişi məclisində zərif cinsin yalnız nümayəndəsi kimi iştirakdan boyun qaçırırdı. Məsələ tez və ürəyimizdən keçən kimi də həll olundu. Tariyel müəllimin məktəbli oğlu Ülvi də filmə çəkilirdi və Tariyel müəllimin ixtisasca həkim olan xanımı da bir ana narahatçılığı ilə oğlunu tək buraxmamışdı. Dəvət qəbul olundu və xanımlar da bu qonaqlıqda qoşalaşdılar...

Qonaqlar yərbəyer olandan sonra süfrəyə yeməklər gəlməyə başladı. Süfrənin yaraşığı olan dolu şüşələr masa üstündə boy verəndə Tofiq müəllim qulağına pıçıldadı:

- Bax, ilk sağlığı Leyla xanımın şərəfinə qaldır! Xoş sözlərə də xəsislik eləmə. Bizlərə də növbə çatar...

O məclisdə deyilən sağlıqlar, xoş, şirin söz-söhbətlər aradan illər keçsə də, yaddan çıxmır. Ancaq hələ də ən çox yadımda qalan Tofiq İsmayılovun Leyla Bədirbəyliyə olan xüsusi diqqət və qayğısı idi. Tikələrin belə ən yaxşısını Leyla xanımın qabağına çəkirdi. →

Bu məşhur bir rejissorun böyük bir aktrisyaya hörmət və diqqətiylə yanaşı, həm də sanki canıyanan bir övladın elə bil öz dost-doğma anasına bəslədiyi məhəbbətin ifadəsi kimi idi...

Fürsətdən istifadə eləyib filmin çəkilişi ilə bağlı Tofiq müəllimdən kiçik bir müsahibə də aldım və həmin müsahibə əvvəlcə yerli qəzetdə, sonra isə “Ədəbiyyat və İncəsənət” qəzetinin 1977-ci il 17 sentyabr tarixli sayında işıq üzü gördü... İndi aradan uzun illər keçəndən sonra mən unudulmaz Tofiq müəllimin xatirəsinə hörmət kimi bu kiçik müsahibəni də sözlərimə qatıram.

“Vulkana doğru gedirəm”

T.İsmayılov:

- Bu, mənim səkkizinci filmimdir. Mərkəzi televiziyanın sifarişi ilə çəkirəm. Ssenarini Çingiz Ələkbərzadə yazıb. Üç seriyalı filmin iki seriyasını operator Rafiq Qəmbərov artıq lentə alıb; kadrlar Qazax, Tovuz, İsmayilli rayonlarında və Qobustanda çəkilib. Gördüyünüz kimi, sonuncu seriya Dəvəçidə - Qalaaltıda çəkilməkdədir...

Film neftçilərin həyatından, geoloqların çətin və gərgin axtarışlarından söhbət açır. Əsas problemimiz - insanın təbiətə münasibəti məsələsidir. Filmin qəhrəmanları “qara qızıl” axtarışında hətta vulkana doğru getməkdən belə çəkinmirlər.

Bu axtarışların fonunda onların xarakterini açmağa çalışırıq.

- Bəlkə qəhrəmanlar haqqında bir az geniş məlumat verəsiniz?

- Onlar kimdir? Nadir (Rasim Balayev) kənd uşağıdır. Atasını m u h a r i b ə d ə n qayıtmayıb. Kənddə

püşkürən vulkan onun həyatında mühüm rol oynayır. Kəndə gələn geoloqlara qoşulan Nadir həyat yolunu müəyyənləşdirir - neftçi olmaq

fikrinə düşür.

Lətifə (Şükufə Yusifova) ilə Nadir elə ilk görüşdən bir-birini sevirler, bu məhəbbət gündən-günə möhkəmlənir. Filmin sonunda tamaşaçılar onların oğlu Ələkbərlə tanış olurlar. Ələkbər roluna iki uşaq seçmişdik; 6 yaşlı Ülvi Balayevi, bir də ikinci sinif şagirdi Ülvi Qasimovu. Hələlik Ü.Balayevin debütü baş tutmadı. Ələkbər rolunu oynayan Ü.Qasimov isə bundan qabaq da filmə çəkilib.

... Nə deyirdim? Hə, geoloqlar qayıdırlar Bakıya. Nadir də onlarla. Əvvəlcə instituta girə bilmir. Mədəndə işə düzəlir.

Burada usta Rəhmanla (Məmmədza Şeyxzamanov) tanış olur. Xeyirxah qocanın Nadirə böyük köməyi deyir... Nadir institutu bitirir və sübuta yetirmək istəyir ki, kəndlərində neft var. “Harda vulkan varsa, orda neft də olmalıdır” - deyir. Nadir vulkana doğru gedir, amma o tək deyil; mühəndis Rüstəm Səfərov da (Tariyel Qasimov) onunladır. Onu da deyim ki, bu sırf istehsalat filmi deyil. Qəhrəmanlar əsasən gənclər olduğundan məhəbbət motivləri də ön plandadır.

- Adlarını çəkdiyiniz aktyorlardan əlavə filmə daha kimləri görəcəyik?

- Həsən Məmmədovu, Şahmar Ələkbərovu, Kamal Xudaverdiyevi, Əfrasiyab Məmmədovu. Respublikanın xalq artisti Leyla Bədirbəyli Nadirin anası Gülsənəmin rolunda çəkilib. Qeyd edim ki, çəkdiyim filmlərin altısında Leyla xanım ana rolunda oynayıb.

Çəkiliş sentyabrda başa çatmalıdır. Musiqisini Nazim Əliverdibəyov bəstələyib, rəssamı Elbəy Rzaquliyevdir.

“Ekran” yaradıcılıq birliyinin sifarişi ilə çəkilən həmin film 1978-ci ilin ortalarında Ümumittifaq Televiziyasında göstərildi...

“Qobustan”dan: Onu deyək ki, bu ilin aprelində xalq artisti Tofiq İsmayılovun 80 illiyi tamam oldu. Çox təəssüf... bu yubiley Tofiqsiz keçdi... Ruhu şad olsun. Eləcə də, yazıda adları çəkilən, bu gün haqq dünyasına qovuşanların hamısına Allahdan rəhmət diləyirik...

